Volume 2, Issue 2,2024

BO'LAJAK INFORMATIKA O'QITUVCHILARINING KASBIY MAHORATINI OSHIRISHDA IJODKORLIKNING O'RNI

Matayev Elyor Dilmonovich
"Temurbeklar maktabi" harbiy akademik litseyi o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu tezis informatika o'qituvchilarini tayyorlashda ijodiy topshiriqlarning roliga qaratilgan. U informatika o'qituvchilarini tayyorlashda texnologiya, loyiha asosida o'qitish, muammolarni yechish ko'nikmalarini integratsiyalashuviga qaratilgan. Tezisda shuningdek, o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirishda amaliy mashg'ulotlar, hamkorlikda o'qitish va ta'lim texnologiyalarining ahamiyati o'rganiladi. Informatika fani o'qituvchilarini tayyorlashda ijodiy vazifalarni samarali amalga oshirish, pirovardida ushbu yo'nalishdagi ta'lim sifatini oshirish bo'yicha tushunchalar berishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: topshiriq, texnologiya integratsiyasi, loyihaga asoslangan ta'lim, kodlash, muammolarni hal qilish ko'nikmalari, amaliy mashg'ulotlar, hamkorlikda o'rganish, ta'lim texnologiyasi, o'qituvchilarning malakasini oshirish, dizayn, o'yin.

Zamonaviy ta'limda ijodkorlikning ahamiyati. Zamonaviy ta'lim nafaqat bilimlar berish, balki bo'lajak informatika o'qituvchilarida kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan. Shu nuqtai nazardan, ijodkorlik, innovatsion fikrlash va o'z-o'zini rivojlantirishga hissa qo'shadigan omil sifatida alohida ahamiyatga ega.

Informatika fanini o'qitishga ijodiy yondashish o'quvchilarga dasturlash va kompyuter texnologiyalari bo'yicha bilim olish bilan birga, bu bilimlarni amaliyotda qo'llashni ham o'rganish imkonini beradi. Bunday yondashuv bo'lajak informatika o'qituvchilarining analitik fikrlash, muammolarni yechish, muloqot va hamkorlik kabi kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirish uchun mazin yaratadi.

Zamonaviy ta'limning asosiy vazifalaridan biri – bo'lajak o'qituvchilarni shiddat bilan o'zgarayotgan dunyoda ishlashga tayyorlashdir. Axborot texnologiyalari inson hayotining turli sohalarida tobora muhim rol o'ynaydi, shuning uchun informatika o'qituvchilari tez o'zgarishlarga va doimiy o'rganishga tayyor bo'lishlari kerak. Ta'limga ijodiy yondashuvdan foydalanish talabalarga doimiy ravishda o'z ustida ishlash va kasbiy mahoratini rivojlantirish zarurligini tushunishga yordam beradi.

Shuningdek, bo'lajak informatika o'qituvchilarida ijodkorlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirishda ijodkorlik muhim o'ringa ega. Zamonaviy dunyoda yangi g'oyalarni yaratish va muammolarni hal qilishda innovatsion yondashuvlarni topish qobiliyati tobora ko'proq qadrlanmoqda. Ijodiy fikrlash talabalarga standart algoritmlardan tashqariga chiqishga va o'z yechimlari va innovatsiyalarini yaratishni o'rganishga undaydi.

Bo'lajak informatika o'qituvchilarida ijodkorlikni rivojlantirish vositasi o'quvchilarga yangi bilimlarni mustaqil ravishda o'rganish, olingan bilimlarni amaliyotda qo'llash, aniq maqsadlarga erishish uchun jamoada ishlash imkonini beruvchi faol ta'lim usullaridan foydalanish hisoblanadi. Masalan, loyihalarni yaratish yoki kompyuter dasturlarini ishlab chiqish talabalardan muammoni hal qilishda ijodiy yondashishni talab qiladi.

Axborot texnologiyalari tobora muhim o'rin tutayotgan zamonaviy dunyoda informatika bo'yicha kasbiy tayyorgarlik bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashning ajralmas qismiga aylanmoqda. Biroq bu borada bilim va ko'nikmalarni oddiygina egallashning o'zi yetarli emas, bu borada informatika fanini o'qitishda ijodiy yondashuvni shakllantirish zarur.

Informatika fanini o'qitishga ijodiy yondashish bir qator afzalliklarga ega. Birinchidan, bu o'quvchilarning aqliy faoliyatini faollashtirishga va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga yordam

beradi. Muammolarning yangi yechimlarini mustaqil izlash imkoniyati o‘quvchilar o‘rganilayotgan mavzuga chuqurroq kirib boradi va o’rganganlarini eslab qolish osonroq bo‘ladi. Shuningdek, ijodiy yondashuv tufayli o‘quvchilar yangi dastur va ilovalar bilan ishlash ko‘nikmalarini egallaydilar, bu esa ularni IT sohasining jadal rivojlanishiga tayyorlaydi.

Ikkinchidan, informatika fanini o‘qitishga ijodiy yondashish o‘quvchilarning muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Jamoada ishlash va birgalikda harakat qilishni talab qiladigan tadbirlar o‘quvchilarga tinglash va tinglovchilar oldida gapirishni o‘rganishga yordam beradi. Shuningdek, ijodkorlik orqali o‘quvchilar guruhda qaror qabul qilishni va bir-biri bilan hamkorlik qilishni o‘rganadilar, bu bo‘lajak axborot texnologiyalari mutaxassislari uchun muhim kompetensiyalardir.

Biroq, informatika o‘qitishda ijodkorlik ham ma‘lum qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Birinchidan, yuqori sifatli topshiriqlar va materiallarni tayyorlash uchun o‘qituvchilardan ko‘proq vaqt va kuch talab etiladi. IT sohasidagi so‘nggi ishlanmalarni doimiy ravishda kuzatib borish va o‘qitish uchun eng yangi dasturlar va ilovalarni tanlash kerak. Bundan tashqari, o‘qituvchilar o‘quvchilar tomonidan qo‘shimcha ravishda materialni o‘rganishni talab qilishi mumkin bo‘lgan muammolarning nostandart yechimlariga tayyor bo‘lishlari kerak.

Ikkinchidan, ijodiy yondashuv o‘quvchilarda, ayniqsa, an‘anaviy ta’lim shakliga o‘rganib qolgan bo‘lsa, noaniqlik va norozilikni keltirib chiqarishi mumkin. Muammolarni hal qilish variantlarini tanlash qobiliyati ularda tashvish va shubha tug‘dirishi mumkin. Shu sababli, o‘qituvchilar nostandart vazifalar bilan ishlashda talabalar o‘zlarini qulay his qilishlari uchun tegishli ishonch va qo‘llab-quvvatlash muhitini yaratishi muhimdir.

Bo‘lajak informatika o’qituvchilarida ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish vositalari. Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish bo‘lajak informatika o‘qituvchilarining kasbiy o‘sishining muhim tarkibiy qismidir. Zamonaviy ta‘limda nafaqat texnik bilimlarni egallash, balki bu bilimlarni ahamiyatsiz bo‘lmagan muammolarni hal qilishda qo‘llash qobiliyati tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu maqsadga erishish uchun o‘quvchilarning ijodiy fikrlash va ijodkorligini rivojlantirishga yordam beradigan vositalar kerak.

Ushbu vositalardan biri dizayn va ijodiy faoliyatdan foydalanishdir. Loyiha ishi o‘quvchilarga maqsad va vazifalarni mustaqil ravishda shakllantirish, muammoni hal qilish usullarini tanlash, shuningdek, o‘z ishining natijalarini baholash imkonini beradi. Ta‘lim jarayonining bir qismi sifatida bo‘lajak informatika o‘qituvchilari olingan bilimlarni amaliyotda qo‘llash va o‘z qobiliyatlarini ochish imkonini beradigan dasturlar, o‘yinlar yoki veb-saytlar yaratish bo‘yicha loyihalarni ishlab chiqishlari mumkin.

Ijodiy ko‘nikmalarni rivojlantirishning yana bir muhim vositasi bu dizaynerlik qobiliyatlaridan foydalanishdir. Bu usul talabalarga muammolarga turli nuqtai nazardan qarash va innovatsion yechimlarni topish imkonini beradi. U tadqiqot, fikrlash, prototiplash va sinov tamoyiliga asoslanadi. Loyihaviy fikrlash orqali bo‘lajak informatika o‘qituvchilari ta‘lim jarayonida innovatsiyalar va yangicha yondashuvlarni yaratish qobiliyatini rivojlantirishlari mumkin.

Bundan tashqari, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish uchun o‘yin texnikasidan foydalanish kerak. O‘yinlar o‘quvchiga o‘quv muhiti bilan faol munosabatda bo‘lish, yangi strategiyalarni sinab ko‘rish va innovatsion yechimlarni topish imkonini beradi. Ta’lim jarayonining bir qismi sifatida bo‘lajak informatika o’qituvchilari o‘quvchilarga materialni yaxshiroq o‘zlashtirish va amaliyotda qo‘llashga yordam beradigan o‘yin topshiriqlarini tashkil qilishlari mumkin.

Ijodiy qobiliyatlarni samarali rivojlantirishda interfaol texnologiyalardan foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Ular interfaol modellar, animatsiyalar yoki virtual eksperimentlar yaratishga imkon beradi, bu materialni chuqurroq tushunishga va ijodiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. Bo‘lajak informatika o‘qituvchilari o‘z ishlarida interfaol doska, animatsion dasturlar yoki virtual laboratoriyalardan foydalanishlari mumkin.

Xulosa qilib aytish mumkinki, bo‘lajak informatika o‘qituvchilarida ijodiy qobiliyatlarni shakllantirish ularning kasbiy mahoratini oshirishning ajralmas qismidir. Dizayn va ijodiy faoliyat, o‘yin texnikasi va interfaol texnologiyalardan foydalanish o‘quvchilarga o’z imkoniyatlarini ochish va ijodkorlikni rivojlantirishga yordam beradi.

Informatika fanini o‘qitish bo‘yicha ijodiy loyihalar. Informatika fanini o‘qitishda ijodiy loyihalar bo‘lajak informatika o‘qituvchilarining kasbiy mahoratini oshirishda ijodkorlik asosiy rol o‘ynaydi. O‘quvchilarning ijodiy tafakkurini rag‘batlantirishning samarali usullaridan biri o‘quv jarayonida ijodiy loyihalarni amalga oshirishdir. Bunday loyihalar o‘quvchilarga bilim va ko‘nikmalarini amaliyotda qo‘llash, o‘z g‘oyalarini ishlab chiqish va murakkab muammolarni hal qilish imkonini beradi.

Muvaffaqiyatli amaliyotga misollardan biri interaktiv veb-saytlarni yaratishdir. Ushbu loyiha o‘quvchilarni dasturlash tillari, dizayn va veb-ishlab chiqish bo‘yicha bilimlaridan foydalangan holda o‘z veb-saytlarini yaratishga chaqiradi. Ushbu loyiha o‘quvchilarga kreativ veb-sayt dizayni yaratish orqali o‘z ijodkorligini namoyish qilish, interaktivlik va funksionallikni qo‘shish uchun dasturlash tillaridan foydalanish imkonini beradi.

Yana bir misol - kompyuter o‘yinlarini yaratish. Ushbu loyiha o‘quvchilarga o‘yinni rivojlantirish vositalari va texnologiyalaridan foydalangan holda o‘z tasavvurlarini ifoda etish va o‘z o‘yinlarini rivojlantirish imkoniyatini beradi. Loyiha ustida ishlash jarayonida o‘quvchilar o‘yin dizayni, dasturlash va animatsiyaning asosiy tamoyillarini o‘rganadilar, shuningdek, jamoada ishlash tajribasiga ega bo‘lishadi.

Yana bir qiziqarli amaliyot - bu robotlarni yaratishdir. O‘quvchilar muayyan vazifalar yoki funktsiyalarni bajara oladigan o‘z robotlarini loyihalash va qurishga da’vat etiladi. Ushbu loyiha talabalarga elektronika, mikrokontroller dasturlash va mexanika bo‘yicha bilimlarini oshirishga yordam beradi.

Bundan tashqari, multimedia taqdimotlari yoki videolarni yaratish uchun loyihani tashkil qilish mumkin. Talabalar video tahrirlash, ovoz yozish va taqdimot dizayni asoslarini o‘rganishlari mumkin. Natijada o‘quvchilar sifatli materiallar yaratish uchun turli multimedia vositalaridan unumli foydalanishni o’rganadilar.

Informatika fanini o’qitishda ijodiy loyihalarni amalga oshirish o‘quvchilarning kasbiy ko‘nikmalarini rivojlantirish va hayotiy vaziyatlarda tajriba orttirish imkonini beradi. Ular olgan bilimlarini amalda qo‘llashni o‘rganadilar, shuningdek, ijodiy fikrlash, mustaqillik va muloqot qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Bunday loyihalar talabalarni faol o‘qishga, yuqori natijalarga erishishga undaydi.

Bo‘lajak informatika o‘qituvchilarining kasbiy mahoratini oshirishda ijodiy loyihalar muhim o‘rin tutadi. Ular talabalarga olgan bilimlarini amalda qo‘llash, ijodiy fikrlashni rivojlantirish va jamoada ishlash tajribasini orttirishga yordam beradi. Bunday loyihalarni o‘tkazish talabalarda muammolarni hal qilish va axborot texnologiyalari sohasida muvaffaqiyatli kompleks yondashuvni rivojlantirishga yordam beradigan samarali o‘qitish usuli hisoblanadi.

Bo‘lajak informatika o‘qituvchilarining kasbiy mahoratini oshirishda ijodkorlikning o’rni haqida quyidagi xulosalar chiqarish mumkin.

Ijodkorlik malakali informatika o‘qituvchilarini yetishtirishda muhim rol o‘ynaydi. Bu nafaqat talabalarga muammolarni hal qilishda innovatsion yondashuvlarni rivojlantirishga imkon beradi, balki o‘rganish uchun motivatsiyani oshirishga, bilimni faol izlashga va o‘z-o‘zini rivojlantirishga yordam beradi. Shunday qilib, ijodiy topshiriqlar va loyihalar talabalarning imkoniyatlarini kengaytirishga, analitik fikrlashni va nostandart muammolar bilan ishlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Biroq, bo‘lajak informatika o‘qituvchilarini tayyorlash jarayonida ijodkorlikdan muvaffaqiyatli foydalanish uchun qulay ta‘lim muhitini yaratish kerak. Ta’lim muassasalari talabalarga zamonaviy

texnik vositalar, dasturiy ta‘minot va adabiyotlardan foydalanish imkoniyatini ta’minlashi kerak. Shuningdek, o‘quvchilar o‘z ijodiy ishlarini namoyish etishlari, tajribali o‘qituvchi va amaliyotchilarning fikr-mulohazalarini olishlari mumkin bo‘lgan mahorat darslari, treninglar va ko‘rik-tanlovlar tashkil etish muhim ahamiyatga ega.

Bo‘lajak informatika o‘qituvchilarida ijodiy fikrlashni rivojlantirishning asosiy jihatlaridan biri bu ularning o‘ziga xos namunasidir. O‘qituvchi tajribaga tayyor bo‘lishi, o‘z bilimlarini doimiy ravishda yangilab turishi, o‘qitishning yangi uslub va yondashuvlarini o‘zlashtirishi kerak. Bu ular talabalarni o‘z-o‘zini rivojlantirishga ilhomlantirishi va yangi yutuqlarga intilishlari mumkin bo‘lgan yagona yo‘ldir.

Bundan tashqari, o‘quvchilarning axborot texnologiyalarining ijtimoiy ahamiyati va ularni o‘zlashtira olishlari muhim ahamiyatga ega. Informatika o‘qituvchilari nafaqat kasbiy mahoratga, balki murakkab tushunchalarni sodda va tushunarli tilda tushuntira olish qobiliyatiga ham ega bo‘lishi kerak. Ular o‘quvchilarga real hayotdagi muammolarni hal qilish uchun axborot texnologiyalaridan qanday foydalanishni tushunishlariga yordam berishlari kerak.

Shunday qilib, malakali informatika o‘qituvchilarini yetishtirishda ijodkorlik muhim rol o‘ynaydi. Bu ta’limga innovatsion yondashuvlarni rivojlantirishga yordam beradi, o‘quvchilarning ishtiyoqi va faolligini oshiradi, zarur kasbiy ko‘nikmalarni egallashga yordam beradi. Qulay ta’lim muhitini yaratish, o‘qituvchilarning o‘z-o‘zini rivojlantirishga tayyorligi, axborot texnologiyalarining ijtimoiy ahamiyatini anglab yetishi bo‘lajak informatika o‘qituvchilarini tayyorlashda ijodkorlikdan muvaffaqiyatli foydalanishning muhim omilidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xoliqov A.A. Pedagogik mahorat. Darslik / A.A.Xoliqov; O„zR Oliy va o„rta maxsus ta‟lim vazirligi. – T. «IQTISOD-MOLIYA», 2011. – 420 b.
2. Yulbarsova X.A. Integrativ yondashuv asosida bo„lajak o„qituvchilarning kommunikativ kompetentliligini shakllantirish texnologiyasi. Pedagogika fanlari bo„yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – T.: O„zbeksiton Respublikasi Fanlar Akademiyasi Asosiy kutubxonasi bosmaxonasi, 2019. – 45 b.
3. Fayzullayeva G., Shukurova N. O‘qituvchi–O‘quvchi munosabatlarida o‘qituvchining kommunikativ ko‘nikmalarini rivojlantirish //Integration of science, education and practice. scientific-methodical journal. – 2021. – C. 215-217.
4. Raximqulova M. Ta’limga innovatsion yondashuv–O‘qitish samaradorligini oshirish omili sifatida //Integration of science, education and practice. scientific-methodical journal. – 2021. – C. 118-121.
5. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami. -T.: 2011. - № 45- 46. – 472.
6. O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi. -T.: Davlat ilmiy nashiryoti. 2000.
7. www.google.uz